

היכלי תורה

שיעורי תורה

ערש"ק פרשת שמיני כא אדר ב תשסח ♦ דף היומי בבלי: נדרים ה ירושלמי: יבמות לו

ותצא אש מלפני ה' ותאכל אותם וימתו לפני ה'...

צריך להבין, מה בא הכתוב ללמדנו באמרו 'וימתו לפני ה'', שאם כוונת הפסוק לומר שהיתה מיתתם במשכן, זאת הרי כבר ידענו מתוך ספור המעשה, שמתו בעת הקטרת הקטורת.

והנה רש"י פירש לקמן שאמר משה לאהרן: אהרן אחי, יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך. ויש לתמוה, מנין יודע היה משה רבנו שכבר נתקיים הפסוק 'ונקדש בכבודי' במות נדב ואביהוא, שמא מתו הם בעוונם, ועדיין סברתו שלו קיימת שעתיד הבית להקדש בו או באהרן.

אולם מתוך שהיה מותם של נדב ואביהוא 'לפני ה'', ניתן היה ללמוד כי אכן נתקיים 'ונקדש בכבודי'. כי הנה אמרו בגמרא (שבת ל) שלאחר שגילה הקדוש ברוך הוא לדוד המלך שעתיד הוא למות בשבת, היה בכל שבת עוסק בתורה במשך כל היום, ומכיון שהתורה מגינה ממות, לא יכול היה מלאך המות להתקרב אליו. מעתה יש להתפלא כיצד שלט מלאך המות בנדב ואביהוא, והלא אף שלא עסקו בתורה מכל מקום הרי היו עסוקים במצוה, ואמרו בגמרא (סוטה כא א), שגם מצוה, בשעה שאדם עוסק בה, הרי היא מגינה ומצילה בדומה לעסק התורה.

בעל כרחנו לחלק ולומר, שעסק התורה והמצוות מציל רק ממיתה דוגמת מיתתו של דוד המלך שמלאו ימיו ושנותיו, או במי שמת בעונו. אבל מי שתכלית מותו היא להביא לידי כך שיתקדש שמו ית' ברבים, אדרבה, כמו ששמו ית' מתקדש יותר במות מקודשיו, כך יגדל קדוש ה' ביותר, אם היה מותם בעת שהיו עסוקים בעסק התורה והמצוות.

לכך הדגישה התורה ואמרה 'וימתו לפני ה'' היינו בעת שהיו עסוקים במצוה, ומתוך כך למד משה רבנו כי עליהם נאמר לו 'ונקדש בכבודי'.

ע"פ יעלת חן

נושאי ה'דף' בעלון

- אמר 'הנני נותן מטבע זו לצדקה' וחזר בו.....נזיר ח
- קבלת שכר על קבורת מתים.....נזיר ט
- הנחת תפילין בחול המועד בתנאי.....נזיר י
- שני עניים שנדרו לתת צדקה ונעשו עניים.....נזיר יא
- שומע כעונה בנדרים.....נזיר יא
- אדם שקנה הגבהת ספר תורה, ואינו יכול להגביהו.....נזיר יב
- מינוי שליח להדלקת נרות בשבת.....נזיר יב
- כתב צוואה עבור 'וולד' ונולדה בת.....נזיר יג
- אביו של עובר, אם נקרא אבא.....נזיר יג
- 'מתקן מנא' בקבלת נזירות בשבת.....נזיר יד
- קיום שתי תעניות בתענית אחת.....נזיר יד
- כפתור ופרח.....עמוד 6

מאמר נרחב בעניין

שתילים בשנת השמיטה ואחריה

מאת הרה"ג רבי דב לנדאו שליט"א

עמודים 7 - 9

אמר 'הנני נותן מטבע זו לצדקה' וחזר בו

בסוגיין הובאה מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם יש שאלה בהקדש. ומבואר בתוס' שלדעת בית שמאי אף תוך כדי דיבור אין המקדיש יכול לחזור בו ולהתחרט מההקדש, ולדעת בית הלל יכול לחזור בו מההקדש בתוך כדי דיבור.

בפוסקים האריכו לדון לגבי צדקה אם אדם שנדר דבר מה לצדקה יכול לחזור בו תוך כדי דבור, או שמא כשם שבהקדש אינו יכול כך גם בצדקה.

דעת ה'ושב הכהן' (סי' יח, הו"ד בפתחי תשובה יו"ד סי' רנח סק"ז) שגם גבי צדקה אינו יכול לחזור בו, כיון שאמירתו לגבוה כמסירה להדיוט ממש, נמצא שכשאמר שיתן הרי כאילו מסר כבר לידי העני.

כך גם פסק הלבוש (חו"מ סי' רנח) והמחנה אפרים (צדקה סי' ח), והוכיח זאת מכמה סוגיות, [עיי"ש מה שהעיר מסוגיין].

אולם הסמ"ע (שם ס"ק יד) והש"ך (שם סק"ה) והקצוה"ח (סק"ב) כתבו שיכול לחזור בו. ובערוך השולחן (יו"ד שם ס"ט) כתב לתמוה על החולקים, מדברי הרשב"א שכתב שאין אומרים אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט בהקדש ועניים, והלכה פסוקה היא בחו"מ (סי' צה) שכל הקדש לעניים ולבה"כ ולס"ת דינם כהדיוט, ועוד כתב שאפילו בהקדש למזבח מי יימר שתוך כדי דיבור אינו יכול לחזור בו, והא איפסקא הלכתא בב"ב (קטט:) ובנדרים (פו). שבכל התורה תוך כדי דיבור כדיבור דמי לבד מעבודה זרה וקדושין וכו' אבל בכל שארי דברים יכול לחזור בו. וזה שאמירה כמסירה היינו אם לא חזר בו תוך כדי דיבור, והרי כל ההקדשות והצדקות הם חלק מחלקי נדרים, ובנדרים קי"ל דיכול לחזור בו תוך כדי דיבור, ועוד שהרמב"ם (שבועות פ"ב) הסביר הדבר דחזרה תוך כדי דיבור דומה לטועה ע"ש א"כ מה שייך על זה לומר כמסירתו להדיוט. וע"ע בדעת תורה (יו"ד סי' רנח שם) שהאריך בנידון זה.

'מתיבתא'

מהדורת
ודברת גם

פורמט גדול עם ביאורי הגמרא ובתוספת ביאורי התוספות והרא"ש
פורמט פנינים עם ביאורי הגמרא בלבד

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

מתנתא לומדין טוב יומי!

קבלת שכר על קבורת מתים

במשנה מבואר שאם אמר הנזיר, יודע אני שהנזיר אסור ביין, אבל סבור הייתי שהחכמים מתירין לי מפני שאיני יכול לחיות אלא ביין, או מפני שאני קובר את המתים, הרי זה מותר ור"ש אוסר.

בתוספות (ד"ה יודע) ביארו, שטענת הנזיר היא שהיות והוא צריך להיטמאות למתים ולטפל בהם בשכר מחמת דוחקו, לכך לא היה בדעתו לקבל על עצמו איסור יין או איסור טומאת מתים.

בדובב מישרים (ח"ג סי' כ) ובשואל ומשיב (שתיאתה סי' לג) ובספר אח לצרה (עמוד לה) כתבו לדייק ממה שכתבו התוספות 'ולטפל בהם בשכר' שאין איסור על אדם לקחת שכר על קבורת מתים, ואף שהמתים אסורים בהנאה.

אמנם בדובב מישרים (שם) רצה לדחות, וכתב שיתכן שמדובר בקובר מתים עכו"ם, שהם מותרים בהנאה, אך שוב חזר וכתב שלפי שיטת היראים (הו"ד במל"מ אבל פ"ג) שמוותר לנזיר ליטמא למת עכו"ם, כיון שאינו מטמא באהל, מוכרח שהמשנה דיברה על מת יהודי, שאם לא כן אין צריך להתיר לו את נזרו, וממילא מוכרח שתוס' סברו שמוותר לקחת שכר אף על קבורת מת יהודי.

בטעם ההיתר כתב התשב"ץ (ח"ג סי' יג) שהיות וקבורת מת שיש לו קרובין אינה מוטלת אלא על קרוביו, ולכן הכהנים הם מטמאים לשבעה מתי מצוה שלהן שאם הם לא יתעסקו בהם לא ימצאו קוברים, וכיון שכן אם החברים נדבה רוחם אותם להתעסק בכל המתים ואינם רוצים להתעסק בהם עד שיקחו מממונו ענין קצוב, לא מפני זה אבדו שכר מצוותם, ואם רחוקים הם ואין קבורת המת מוטל עליהם, רשאים ליטול ממון מנכסיהן לצורך מצוות, ומי שהוא צריך למעשה ידיו רשאי ליטול שכרו כפועל בטל או כמו שהתנה עמהם, ואפילו היתה חפירת הקבר מצוה בכלל מצות הקבורה, דהוי כשכר הזאה וקידוש וכ"ש שיראה שאינו אלא כהבאה ומילוי שהם טורח בהכשר מצוה, שאין מצוות הקבורה אלא להכניסו לקברו והחפירה הכשר מצוה היא שהרי אדם בחייו יכול לחצוב לו קבר.

במהר"ם שיק (יו"ד סי' שמג) גם דן בזה וכתב כעין זה שאע"פ שחיוב השמירה על המת מוטל על כל ישראל אבל על הקרובים מוטל ביותר כמו בכל צדקה וגמילות חסדים שהקרוב קרוב קודם, כמו שנאמר בפסוק 'קרבו שאו את אחיכם', אם כן נמצא שאדם אחר שאינו מהמשפחה ששומר על המת ומקבל שכר על כך, אינו נהנה מהמת, אלא מהמשפחה הרוצה לפטור את עצמה מהשמירה על המת, ואין איסור ליהנות ממשפחת המת, ואף שהמת הוא גורם את ההנאה, מכל מקום אין זה נקרא אלא גרמא דגרמא, ומותר באופן כזה ליהנות מהמת.

ובחתם סופר (או"ח סי' קכח) כתב, שמה שאסרו לקחת שכר שמירת איסורי הנאה כגון ביין נסך, הוא מפני שרוצה בקיומו שהרי שומר על זה, משא"כ איסור הנאה ממת, אינו גורם איסור לקיימו, אלא צריך לקוברו משום בזיון או כפרה, ואילו לא היה הטעם משום בזיון או כפרה לא היה מצוה לקוברו אע"פ שאסור בהנאה, וכיון שאין כאן איסור משום רוצה בקיומו שכרו מותר.

אמנם בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה א ח"ב סי' קנא) תמה על התשב"ץ שכתב לפלפל אם מותר ליטול שכר על הקבורה, וכתב שהוא גמרא מפורשת בסנהדרין (כו): שמוותר ליטול שכר, וכן דייק מדברי השולחן ערוך (או"ח סי' תקכו ס"ה), וכן הביא בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' של) האריך לבאר שמוותר ליטול שכר קבורה.

ועיין עוד בשו"ת רמ"ץ (או"ח סי' יד), בשדי חמד (אסיפת דינים מערכת אבילות אות קסה), בקונטרס אבל יחיד, ובמשנה הלכות (ח"ד סי' קפא, רכד) שהאריכו בענין זה.

הנחת תפילין בחול המועד בתנאי

בשולחן ערוך (או"ח סי' לא ס"ב) פסק המחבר שאסור להניח תפילין בחול המועד, מפני שימי חול המועד הם עצמם אות ואם מניחים בהם אות אחר הרי זה זלוזל לאות שלהם.

אמנם **ברמ"א** (שם) כתב שיש אומרים שחייב בתפילין, והוסיף הרמ"א שכך נוהגים בכל גלילות אלו להניחם במועד ולברך עליהם, אלא שאין מברכים עליהם בקול רם בבית הכנסת כמו שאר ימות השנה.

במשנה ברורה (סק"ח) כתב שהאחרונים הסכימו כדעת הט"ז (סק"ב) שיותר טוב להניחם בלי ברכה, כי הברכות אינם מעכבות וספק ברכות להקל, ובפרט **שהגר"א** כתב שאין עיקר בש"ס לדעה הסוברת שיש להניחם, ועכ"פ לענין ברכה בודאי יש להחמיר.

עוד כתב **המשנה ברורה** שקודם ההנחה יחשוב בדעתו שאם הוא מחוייב בתפילין, הרי הוא מניחם לשם מצוה, ואם לאו אין מניחן לשם מצוה, ובוזה יצא ידי כל הדעות, שאף להסוברים שחול המועד אינו זמן תפילין אינו עובר על כל תוספי כיון שאינו מכוין בהנחתם לשם מצוה.

והנה בהסכמת **המהרי"ל דיסקין** לספר משבי"ח העיר שלכאורה הלא תפילין אינם בשליחות, שהרי אי אפשר לקיים מצוות תפילין על ידי שליח, וכל שאינו בשליחות אינו בתנאי.

וכתב ליישב על פי דברי תוס' בסוגיין (ד"ה דהוי) שדבר שישנו קצת בשליחות ישנו בתנאי, ובניירות יש תנאי כיון שאפשר להקריב את הקרבות ע"י שליח, וחידוש שבתפילין ישנם ב' מצוות, מצוה לקשור את התפילין ומצוה שיהיו מונחים עליו, ומצוות הקשירה אפשר לעשותה על ידי שליח, שאחר יקשור עליו את התפילין, ועל כן גם מצוות ההנחה ישנה בתנאי.

אמנם **בשו"ת הר צבי** (או"ח ח"א סי' כב) דחה חידוש זה וכתב, שמצוות וקשרתם אינה על פעולת הקשירה דהיינו שיקשור את התפילין על ידו, ובאם אחר קושר עליו את התפילין נחשב הדבר שהקשירה נעשתה על ידי שליח, אלא המצוה היא שהתפילין יהיו קשורים על ידו ולכן אף כשאחר קשר את התפילין הרי זה נחשב שהוא בעצמו קיים את מצוות הקשירה בכך שהתפילין נקשרו על ידו, והקשירה אינה מצוה בפני עצמה.

ראיה לזה הביא, מדברי **התרומת הדשן** (סי' קמ) שכתב שמי שקושר תפילין לחבירו, אינו מברך על כך, אלא האדם שעליו קשרו את התפילין מברך, ואם הקושר עושה מצוה מדוע אינו מברך ככל מצווה שנעשית ע"י שליח שהשליח מברך. אם כן נמצא שלא שייך כלל קיום מצוות תפילין על ידי שליח.

וליישב הקושיא כיצד מועיל תנאי בתפילין, כתב, שני תירוצים. א. שבתפילין התנאי אינו אלא הכונה, וכיון שהכונה היא דבר שאין בה מעשה, אין צריך בזה דיני התנאים, ולכן מועיל תנאי אף אם אינו בשליחות. והוסיף, שגם בניזיר כתבו המפרשים שלגבי החלק שאין בו מעשה, מועיל התנאי בכל אופן, ורק על המקצת שיש בו מעשה, צריך את החידוש שאפשר לעשותו ע"י שליח.

ב. ע"פ חדושי **הרמב"ן** (ב"ב קנו: ד"ה הרי) שכתב שבניזיר מועיל תנאי, משום שבתנאי שנוגע לבין אדם לחבירו צריכים משפטי התנאים, מפני שתנאי זה נלמד מתנאי בני גד ובני ראובן, אבל בתנאי שהאדם עושה בינו לבין עצמו, אין צריך משפטי התנאים, משום שתנאי זה לא נלמד מבני גד ובני ראובן, וכמו"כ בתפילין התנאי הוא בינו לבין עצמו, ועל כן אין צריך משפטי תנאים, ולכן מועיל תנאי אף שלא מועיל שליחות.

שני עניים שנדרו לתת צדקה ונעשו עניים

בשו"ת תורה לשמה (סי' רכו) נשאל בענין שנים שהיו בצרה, וכל אחד מהם נדר ליתן סך ממון לצדקה, ועתה שניהם עניים ואין להם אפשרות לקיים את הנדר שנדרו, ואינם יכולים להתיר את הנדר שהרי הוא נדר שנדרו בעת צרה, מה תקנתם.

והשיב **הבן איש חי** שמאחר שכעת שניהם עניים יש להם תקנה לקיים נדרם באופן זה, שהעני האחד ילווה מראובן את סכום הכסף שנדר לתת לצדקה, ועני זה יתן את הכסף לעני השני בתורת צדקה לקיים את נדרו, ולאחר מכן העני שקיבל את הכסף יתנו לעני הראשון בתורת צדקה לקיים את נדרו, ואח"כ יחזיר את הכסף לראובן המלוה בפרעון חובו, וכך נמצא ששניהם קיימו את נדרם שהרי שניהם עניים ונתנו זה לזה צדקה.

ראיה לכך הביא **הבן איש חי** ממה שאמרו בסוגיין, האומר הריני נזיר ועלי לגלח נזיר, ושמע חבירו ואמר ואני, הרי חבירו נזיר, אולם אינו חייב לגלח נזיר אחר, שהרי לא התפיס עצמו אלא בניזירות, ואם אמר ואני ועלי לגלח נזיר הרי זה חייב. ואם היו פקחים מביאים כל אחד מהן קרבן בשביל חבירו.

הרי מבואר שכיון שכל אחד אמר 'עלי לגלח נזיר' יכולים כל אחד להביא קרבן בשביל השני, ולכן גם בנידון הנ"ל יכולים שניהם לצאת ידי חובת נדרים באופן זה, שכל אחד מקיים מצוות צדקה בחבירו.

שומע כעונה בנדרים

בצל"ח (ברכות כא:): הסתפק, אם מהני שומע כעונה גבי נדר ושבועה, והביא ראיה מהמבואר במשנתנו שאם אמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני, הרי הוא נזיר, ולכאורה למה צריך שיאמר ואני, תיפוק ליה מדין שומע כעונה, אלא מוכח דלא מהני, ודחה הראיה דאפשר דהא דלא מהני גבי נזיר משום דאמר על עצמו הריני נזיר, ולא שייך שומע כעונה.

באחרונים כתבו לתלות נידון זה בחקירת האחרונים אם שומע כעונה היינו כאילו שהשומע עצמו אומר מה ששומע, או שאין זה אלא כיוצא ידי חובתו ולא כאומר ממש.

יש שהעירו מאי שנא נידון **הצל"ח** מהדין המבואר **ברמ"א** (או"ח סי' ריט ס"ה) שאם בירך אחד הגומל לעצמו, ונתכוין להוציא את חבירו, ושמע חבירו וכוון לצאת, יצא אפילו בלא עניית אמן.

ולכאורה נוסח ברכת הגומל הוא 'שגמלני כל טוב', ומבואר שאף שהוא נוסח פרטי ולא כללי, אעפ"כ יכול להוציא ידי חובה בברכה כזו.

אדם שקנה הגבהת ספר תורה, ואינו יכול להגביהו

בשיירי הכנה"ג (או"ח סי' קמז הגה"ט אות ב) כתב: ראובן שקנה הולכת הספר תורה, ושלח לאוהבו שיקח הוא המצוה להוליך הספר תורה, הגם שהוא אינו יכול להוליכו מפני כובד הס"ת, והיינו שהמפה והרמונים היו כבדים יותר מדאי ממה שהוא ההרגל ומחמת כובדו אינו יכול להוליכו ורוצה שיוליכהו אוהבו או קרובו, הוי כמו שאין לו סיבה מונעת ויכול ליתנו לאהובו.

אמנם הבן איש חי בספרו רב ברכות (מערכת כ אות א) תמה, כיצד הוא יכול לעשות שליח בדבר שהוא עצמו לא יכול לעשותו, ובאיזה כח יבא אוהבו וקרובו להוליך הס"ת.

וכשם שפסק מהר"י ברונא שאם הוא חולה כ"כ שאפילו אם היו מביאים לו ס"ת לא היה יכול לקיים את המצוה בשום אופן, אז אינו יכול לעשות שליח, ואם כן מאי שנא נידון הולכת הספר תורה מנידון המהר"י ברונא.

וכתב ליישב שבנידון הכנה"ג מדובר באדם שאינו חולה ממש ובידו להוליך ספ"ת קל, ועל כן כיון שבידו לקיים מין מצווה כזו אף שאת הספר תורה הזה אינו יכול להוליך מ"מ הרי הוא שייך במין מצוה זו ויכול למנות על כך שליח, משא"כ בנידון המהר"י ברונא שהאדם חולה ממש ואין באפשרותו ליטול כלל ספר תורה לידי להוליכו, אינו שייך בשליחות על עניין זה כלל וכלל.

מינוי שליח להדלקת נרות בשבת

בגידולי ציון (ח"ד סי' ה) דן אם אדם יכול לצוות בשבת שיכתבו גט לאשתו לאחר שבת, או שמא כיון שאינו יכול לכתבו בשבת, אינו יכול לצוות על זה.

והביא שם שבספר שני אליהו (מהגאון מוה"ר אליהו שהיה אב"ד דק"ק נא אמון שהיה בדורו של הגאונים המהרי"ט והחיד"א מתלמידי הרש"ש) חידש הא דמבואר בסוגיין כל מידי דאיהו לא מצי עביד לא יכול לעשות שליח היינו דוקא אם לא יכול לעשות שליח בפועל כמבואר שם בגמרא שהיתה א"א ולא היה יכול לקדש אותה עכשיו, אכל אם המניעה היא רק מפני שאסר לעשות דבר זה אבל אם עבר על דבר הזה של איסור היה המעשה חל יכול לעשות נמי שליח.

בנידון דומה דן הפרי מגדים (או"ח סי' תרעט א"א סק"א) שהקשה על הדין המבואר בשו"ע (שם ס"א) שאשה שהדליקה נרות שבת, ואינה יכולה כבר להדליק נרות חנוכה [שבהדלקה מקבלת שבת], תאמר לאחר להדליק, והקשה הפרי מגדים, והלא כל מילי דאיהו לא מצי עביר שליח נמי לא מצי משוי.

ובשו"ת מהר"מ שיק (אבהע"ז סי' קכט) תירץ שהיות ובעצם יש לאשה כח להדליק נרות חנוכה, אלא שיש עליה איסור, בזה לא נאמר הכלל הנ"ל, ורק כשבעצם אין למשלח כח לעשות המעשה, אינו יכול לעשות שליח.

וע"ע בפ"ת (אבהע"ז סי' קמא ס"ק כב) שהאריך בנידון עשיית שליח קבלה כשהבעל שוטה, ועיין בזה גם בשיבת ציון (סי' פו) ובבאר משה (ירושלמסקי, קונטרס בנין ירושלים שער א סי' י) מה שכתבו בענין זה. ועיין בשדי חמד (ח"ג כלל פז, ח"ב מערכת כ כלל פז-צ) ובשושנת עמקים (כג).

כתב צוואה עבור 'וולד' ונולדה בת

בשו"ת תורה לשמה (סי' שכט) נשאל בנידון צוואה שכתוב בה על שכיב מרע אחד שציוה שיתנו לפלוני בן פלוני מנכסיו מאה זוז, ולכשיהיה לו וולד יתנו לו עוד ב' מאות זוז, והיתה אשתו מעוברת באותו זמן, וילדה לו אח"כ בת, והלה תובע מן היררשים את הב' מאות זוז, והיררשים טוענים שכוונת אביהם היתה על זכר ולא על נקבה.

והשיב שיש להוכיח ממה שאמרו במשנה, הריני נזיר לכשיהיה לי בן ונולד לו בן הרי זה נזיר נולד לו בת, טומטום, אנדרוגינוס, אינו נזיר אם אמר כשיהיה לי וולד אפילו נולד לו בת, טומטום ואנדרוגינוס, ה"ז נזיר, וכן פסק הרמב"ם (ניירות פ"א), והטעם שוולד מיקרי אפילו נקבה, ולכן גם בנידון השאלה כיון שאמר בצוואה וולד קאי גם על נקבה שאם כוונתו על זכר בלבד היה אומר כן.

אביו של עובר, אם נקרא אבא

במשנה מבואר שהאומר, הריני נזיר לכשיהיה לי בן והפילה אשתו, לדעת תנא קמא אינו נזיר, מפני שאנו מסופקים אם הוולד היה בן קיימא, וספק נזירות לקולא. ולדעת רבי שמעון ספק נזירות לחומרא, ולכן יעשה תנאי שאם הוולד היה בן קיימא הרי הוא נזיר חובה ואם לאו הריני הוא נזיר נדבה.

בשו"ת עמק הלכה (ח"ב סי' לה) העיר שלכאורה יש להקשות ולתמוה על דעת רבי שמעון, שאף שספק נזירות להחמיר ושמה הוולד היה בן קיימא, מכל מקום הרי אותו אדם לא אמר אלא הריני נזיר לכשיהיה לי 'בן', ובפועל לא נולד לו בן ממש, שהרי לא היה זה אלא עובר ולבסוף היה נפל, ואף אם העובר היה בן קיימא, מכל מקום לא נולד לו 'בן', ומדוע סובר רבי שמעון שהרי הוא נזיר.

ועל כרחק, שלדעת רבי שמעון אף עובר נקרא 'בן', אלא שאנו מסופקים אם העובר היה בן קיימא או לא, ולכן סובר שיעשה תנאי בניירותו.

והנה הגאון ר' יוסף ענגיל בספרו בית האוצר (מערכת א כלל ד) דן בארוכה אם אביו של ה'עובר' נקרא 'אב', וכתב שיש ללמוד ענין זה מהנידון בסוגיין אם עובר נקרא 'בן', שדבר ברור הוא שאב ובן הם שני שמות מצטרפים שאם האב נקרא האב בנו נקרא בן. ואם העובר נקרא בן, אביו נקרא אב, וכך להיפך שאם העובר אינו נקרא בן אף אביו אינו נקרא אב. [ונתעורר בכעין זה גם בצפנת פענח (ניירות פ"א הי"ז)].

[אמנם, ביד המלך (יבום וחליצה פ"א ה"ה) כתב שבדאי כל זמן שלא יצא הוולד חי לאויר העולם אין זה קרוי בן, ועיי"ש מה שדן בזה מסוגיין].

נידון זה נוגע לכמה דינים, ביניהם ספיקו המחודש של הרב נתן נטע לאנדא בספרו עורה שחר (פרעמישלא תרמ"ב) על הדין המבואר בשולחן ערוך (יו"ד סי' טז ס"ב) שאם יודעים על בהמה בוודאות מי אביה אסור לשחוט באותו יום את האב ואת הבן, דין נוסף מבואר בשולחן ערוך (שם ס"י) שאם הבהמה מעוברת אין חוששים בשחיטתה משום איסור אותו ואת בנו, ואף שבשחיטתה נשחט גם העובר, מכל מקום עובר ירך אמו ואין זה נחשב 'אותו ואת בנו'.

אמנם הגאון הנ"ל הסתפק אם מותר לשחוט את האב של העובר ואת הבהמה המעוברת ביום אחד. ותלה נידון זה בספק הנ"ל אם עובר נחשב 'בן', עיי"ש. ועיין במכתב ממהר"ש מבאנוב (נדפס בראש הספר שם) מה שכתב בזה, ובאוצרות ירושלים (חלק קלו סי' ריד, חלק קלח סי' רכג) מה שכתב בזה האדמו"ר מצ'יעינב.

'מתקן מנא' בקבלת נזירות בשבת

בתוספות (ד"ה אמר כמשה) פירשו שהאומר 'כמשה בשבעה באדר' כוונתו שכשכם שרבים קיבלו על עצמם נזירות בז' באדר יום פטירת משה, כך אני מקבל על עצמי נזירות.

והנה **בתוס'** (מנחות ל) מבואר שמשה רבינו נפטר בשבת, [ובשו"ת **התשב"ץ** (סי' מה) כתב סמך לדבר שבפסוק **משה עבדי מת'** רמוז שבת] נמצא שקיבלו על עצמם נזירות בשבת. מכאן למד הגאון ר' **יוסף ענגיל** (שו"ת בן פורת ח"א סי' ב אות ה) שמותר לקבל נזירות בשבת.

והביא בדעת **הרמ"ע מפאנו** שיש לאסור זאת, מחמת שבכך שמקדש את גופו, עובר על איסור 'מתקן מנא'.

והנה **בשלטי גבורים** (ע"ז פ"א) כתב שאסור לומר ערכי עלי בשבת משום שמקדיש עצמו וגופו. בספר **גור אריה יהודה** (סי' יד אות ו) הקשה שלדבריו צריך עיון שלא מצינו איסור לקבל על עצמו נזירות בשבת לדעת **המהרי"ט** שהנזירות הוא חלות קדושה על האדם.

ועיין בעירובין (מד) האומר הריני נזיר ביום שבו דוד בא בו, אסור בין בכל הימים, שמא הוא בא באותו יום.

קיום שתי תעניות בתענית אחת

בסוגיין מבואר שהאומר הריני נזיר לכשיהא לי בן, ונולד לו בן עד שבעים לא הפסיד כלום, וביארו **התוס'** (לעיל י: ד"ה הריני) שאם הבן נולד עד שבעים, הנזירות של הבן מובלעת בנזירות האב ואינו צריך למנות עוד לי יום לבן, אולם דעת **הרמב"ם** ועוד ראשונים שנזירות אחת אינה עולה לשניים.

ובשלטי גבורים (שבועות ט) כתב שיש ללמוד מדברי **התוס'** שאדם שנדר לצום ארבעים יום רצופים, וימים אלו נפלו בעשרת ימי תשובה, והוא נוהג להתענות גם בהם, הרי אם כל עשרת ימי תשובה מובלעים במ' יום, הרי הוא נפטר במ' יום שצם, ואינו צריך לצום עוד ימים, אולם אם אין כל העשרה ימים מובלעים בתוך הארבעים יום, אינם עולים למניין המ' יום, ועליו לצום בעשרת ימי תשובה, ובנוסף לזה עוד מ' יום.

והנה **בשו"ת מהרי"ל** (סי' קיח, הו"ד בב"י או"ח סי' תקסח ד"ה כתב מהרי"ל) נשאל, מאדם שאשתו נדרה להשתטח על קברי הצדיקים ברעגנשפורק, ולאחר זמן הלכה האשה לרעגנשפורק לצורך אחר, אם יצאה ידי נדרה בהליכה זו, או שמא כיון שלא הלכה במיוחד לצורך ההשתטחות על הקברים, לא יצאה ידי חובתה.

והשיב **המהרי"ל** 'זוגתך שאלה אותי, והשבתי לה שדי לה בהליכה זו'. וביאר מהרי"ל, 'טעמא דידי הואיל ומקיימה נדרה שהולכת על קברי הצדיקים, מאי איכפת לן אם עשתה ג"כ שליחות אחר אגב'.

כיוצא בזה כתב **המהרי"ל**: אדם שנדר להתענות סכום ימים רצופים, ונפל לו בהם תענית חובה, יוצא הוא ידי חובת שני התעניות. וכך נפסק גם **בשולחן ערוך** (או"ח שם סי"א), הנודר לצום סכום ימים רצופים ואירע בהם תענית חובה, עולין לו.

והקשה **המהרי"ל** ממה שאמרו לעיל (יג:) שהאומר, הריני נזיר, ונזיר לכשיהיה לי בן, צריך למנות שני נזירות, ולכאורה מבואר שאין אומרים שנזירות אחת פוטרת את השניה, ואם כן גם גבי נדר לתענית נאמר כך, וכתב ליישב שהיות ואמר במפורש שיהיה ב' פעמים נזיר, ושני נדרים הם, על כן מחוייב בשני נזירות.

וכך מבואר להלכה **במגן אברהם** (סי' כב) **ובמשנה ברורה** (סי' ק מט) שכל מה שמבואר **בשו"ע** שאדם יוצא ידי חובת שני תעניות בתענית אחת, היינו רק כשלא נדר שהוא התענה, [כגון בתענית חובה שחייב בה אף כשלא נודר שיצום], אבל אם היה חייב לצום מחמת נדר, וכגון שנדר לצום בשני וחמישי, ואחר כך נדר לצום ארבעים יום רצופים, אין הצומות שהוא צם בשני וחמישי עולות לו מן המניין.

כבתו ושב

אמרה פרה זו הריני נזירה וכו' ואמר כסבורה פרה זו אינה עומדת

'וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר' (שמות כ א). תיבת לאמר לכאורה אין לו פירוש כאן וכבר עמד במדרש תנחומא (פרשה זו יא) על מה שנאמר כל הדברים וגו' וכנראה ממה שאמרו (שם טו) שבא ליישב תיבת לאמר עיין שם. אך כל תרי"ג מצוות כלולים בעשרת הדברות וכמו שכתב רבינו סעדיה גאון והובא ברש"י (שמות כד יב) ויש שש מאות ועשרים אותיות בעשרת הדברות נגד תרי"ג מצוות ושבע מצוות דרבנן וזה שנאמר את כל הדברים האלה תרי"ג מצוות לאמר מרמז על תורה שבעל פה שעל זה נאמר (דברים לב ב) **'תזל כטל אמרתי'** והיינו שיכנסו דברי תורה בלב ועל דרך שמואב (זוהר ח"א רלד:) אמירה בחשאי כמה דאת אמר ואמרת בלבבך, ומצינו (נזיר י.) אמר אמרה פרה והיינו כסבורה פרה זו כמו שאמרו בגמרא. וזה שנאמר לאמר שיוקבעו הדברי תורה בלב וזה עיקר שורש וכח תורה שבעל פה (כמו שנתבאר כמה פעמים).

(פרי צדיק, יתרו אות יא)

האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם אסור בכל הנשים שבעולם

'ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר' (בראשית כג לד) וילד"ק למה לא אכל עד אשר דיבר, אדרבה הדרך מתחלה לישב ואח"כ בתוך הסעודה לבקש כל צרכיו, וי"ל דהנה בתואל היה רוצה להמית את אליעזר, וכוונתו היה כאשר נבאר בעז"ה, דהנה איתא בגמרא נזיר, האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת השליח בדרך אסור לכל הנשים שבעולם, אבל אם אמר לו למקום מיוחד תלך אז מותר לו לישא, כי אפשר לו לישא ממשפחה אחרת אשר אין ספק זה בא, וא"כ זה היה כוונת בתואל שימית את אליעזר, וממילא יהיה יצחק אסור לכל הנשים שבעולם, אבל באמת אמר אברהם לאליעזר שילך אל משפחתו, א"כ ממילא אפילו מת השליח בדרך הא יצחק מותר בשאר משפחות. וזה כוונת הפסוק 'לא אוכל עד אם דברתי דברי', שאם אני בתחילה יתן לי סם המוות כדי שיהיה יצחק אסור לכל הנשים שבעולם, ע"כ אדבר בתחילה מה שאמר לי אברהם, דהיינו שאמר לו בפירוש אל משפחתי תלך, וא"כ בודאי לא יתן לי סם המוות, דהא כל כוונתו לא היה רק כדי לאסור את יצחק בכל הנשים, אבל עכשיו שאמר לו שילך למשפחתו אפילו מת השליח מותר הוא בשאר משפחות.

(חתם סופר, תולדות)

הופיע!!

'מת'בתא' מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר בשני כרכים בלבד!

<p>ספרים בזול / ענק הספרים אשדוד, חלפתא 10</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ניטלד בני ברק, קוסלד 16</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי הקריה קריית ספר, אבני נור 26</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>סופר ספר בלוטניק בני ברק, חזון איש 23</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>אוצר ספרי קודש בני ברק, קדושת ירו 7</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>יפה נוף ירושלים, בר גילן 1 פנינת שמואל הנביא</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי הישיבה ירושלים, בית קפראל 1</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>בית מסחר ספרים בית ישראל, בית יפראל 2</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>גידסה ספרים (מול ביה"כ"ס זכרון משה) ירושלים, חפץ חיים 13</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>מאורות החיים ירושלים, עמסוס 11</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>יפה נוף בני ברק, דגל 1 בבית ישעיהו שומרון</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>פינקילשטיין שרייב ירושלים, מאה שערים 15</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ווים ספרים ירושלים, אשתרי הפרחי 3</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>שיינקיס ירושלים, פתח תקוה 16</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי מאה שערים ירושלים, מאה שערים 15</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>יפה נוף בני ברק, ברטנורא 3</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>קוסמן ירושלים, סורגוקין 31 ב'</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ויסבקר לבוש מרדכי 4</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי האוצר בני ברק, נן דוד 22</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>מרכז הספר דושינסקי בית שמש, חזון איש 17</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>יפה נוף בני ברק, נורא 45</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>רובינשטיין ספרים ירושלים, נור ולודות 6</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>מרכז הספר מאידוביץ ירושלים, יחזקאל 5</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרית בית"ר ביתר עילית, אלעזר הסדעי 11</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>פלדהיים בית שמש, חזון איש 4</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>יפה נוף (התנועה החדשה) בני ברק, מרכז דימונים</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>המסורה ירושלים, חבקוק 8</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>מקור הספר ירושלים, מלבי ישראל 3</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי שרגא אשדוד, אלעזר בן הורקנוס 12</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>פלדהיים בני ברק, רבי עקיבא 113</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>ספרי האוצר פתח תקוה, הסתדרות 3 03-9130454 /</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>וינגרטן ירושלים, מאה שערים 7</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרים סטור ירושלים, עלי הכהן 18</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>ספרי ירושלים ירושלים, נורא 14</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	<p>בית הספרים בני ברק, חזון איש 15</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>
<p>עוז והדר</p>	<p>להשיג בכל חנויות הספרים המובחרות</p>	<p>תורה מפוארה בכלי מפואר</p>	<p>ידיד הספרים בית שמש, שד הקישון 48</p> <p>ניתן להשיג אצלי את מתיבתא מהדורת 'ודברת במ' מסכת נויר ב-2 כרכים בלבד!</p>	

שתילים בשנת השמיטה ואחריה

היתר המכירה, וישנם יהודים המקפידים על דיני שביעית, וחפץ בידם למכור תוצרת שתבוא לשימוש גם למקפידים בכל החומרות.

אלה המקפידים ורוצים לצאת ידי כל הדעות, צריכים להקפיד על התנאים דלהלן, בשים לב שעם כל זאת עדיין יש מחמירים שלא לעשות מלאכות בחממות:

משתמשים בזרעים מיובאים או משנה ששית.

- הזריעה נעשית בבית שיש לו קירות וגג, בהסתמך על דעתו של הפאת השולחן (סי' כ' ס"ק נ"ב), שמסיק, שבזמן הזה, ששביעית דרבנן, אפשר להקל בספק של הירושלמי לגבי נוטע בבית. (יש מקפידים שיהיה פרוס ניילון עבה על כל רצפת בית הזריעה, אולם כאשר הזריעה בעציץ שאינו נקוב בתוך בית, אין זה לעיכובא ואולי עושים זאת מהחשש שמא קלקר אין דינו כעציץ שאינו נקוב).

- הובלת התבניות עם הזרעים לחדר הנבטה או החממה תיעשה בעגלות סגורות בעטיפת בריזנט או ניילון, כדי שבתהליך ההעברה הם לא יצאו אל מחוץ לבית, שאז תתעורר השאלה האם ייחשב הדבר לזריעה. (עי' ברית עולם סי' א' סעיף קכ"ו).

- מחמירים בכל זאת שהזריעה תיעשה על ידי נכרי בלבד, משום שיש חוששים בכל זאת שלא לעשות מלאכות אף בבית ובעציץ, משום שחששו לדברי החזון אי"ש בשביעית (סי' כ"ב) שכתב: "ועיקר היסוד של הפאת השולחן להקל בספיקא לדידן אינו מוכרע. דיש לומר, כיון דעיקר הספק בדאורייתא ואזלינן לחומרא - ממילא גם לדידן אזלינן לחומרא וכו'". ע"ש. ובסי' כ"ו ס"ק כתב: "וכן בבית אין להקל בארץ. ואף בעציץ שאינו נקוב בבית - הדעת נוטה להחמיר, אלא, מי שסומך על דברי הפאה"ש בעציץ שא"נ בבית, אין למחות בידו.

- העציצים יימכרו לנכרי בכל צורות הקניינים, שכן אחת הטענות של אלה שאינם סומכים על היתר מכירה היא משום לא תחנם, גמירת דעת וכו', ובעציצים אין את אותן השאלות.

- החממה תהיה מכוסה כולה בגג ניילון.

- כל שטח החממה תהיה הרצפה מכוסה בניילון עבה, מחשש לדברי האגלי טל, שכן במשנה עוקצין (פ"ב מ"ט) שנינו: קישות שנטעה בעציץ והגדילה ויצאה חוץ לעציץ - טהורה. אר"ש מה טיבה ליטהר אלא הטמא בטומאתו והטהור יאכל. כלומר, כלל הוא בידינו שמחובר לקרקע אינו מקבל טומאה, ולכן גידולי קרקע מחוברים אינם מקבלים טומאה, משא"כ כאשר הגידולים תלושים. ומה יהיה אם היה לנו גידול שגדל בעציץ שאינו נקוב, ודינו כאינו מחובר? הגידול נטמא. ואם הוא

האדם הפשוט, הצרכן הרגיל של ירקות, שומר השביעית, מקפיד לרכוש תוצרת חקלאית בשנת השמיטה על פי רמת ההידור הכשרותי שהוא בחר לעצמו; גידולי נכרים, יבוא, אוצר בית דין, או שלא לאכול בכלל ירקות. החלטתו של כל אחד ואחד נובעת משאלות הלכתיות שונות או אחרת או סתם רכילות שמשמעות מפעם לפעם על וועדות הכשרות השונות. שאלה אחת עדיין לא חדרה מספיק לתודעת ציבור העוסקים בלימוד נושאי השמיטה, והיא שאלת הזרעים והשתילים, מהם שותלים כל העת (גם בשנת השמיטה) הנוכרים שמספקים לנו את הסחורה. שאלה זו מעסיקה כל חקלאי שומר תו"מ, כפי שהיא מעסיקה את וועדות הכשרות, שלהם מנקרת השאלה איך מתכוננים לזריעת הירקות בשנה השמינית.

כדי להבין את הדברים צריך לדעת את תהליך הזריעה. כדי שנקבל ירקות בשדה צריך לזרוע זרעים או לשתול. הזריעה הגדולה היא שיטה פרימטיבית שהיתה נהוגה, בה היו מפזרים זרעים בשדה ללא תכנון מדוייק כלל, ופעמים שקצת כן דייקו, בכך שזרעו בתוך ערוגה. הזרע היה נקלט היכן שנקלט ומצמיח. כיום זריעת ירקות נעשית בצורה מסודרת, יעילה וחסכונית.

כאשר נרצה לקבל זרעים נשאיר את הירק באדמה, ואז, כשהירק מתבגר, תצא תפרחת ובה נמצא את הזרעים. פעמים שהזרע לא מתאים, או שישנם ירקות עליים שלכתחילה לא כדאי לזרוע זרעים, ואז שותלים באדמה או במשתלה קנה / ייחור של הירק. ייחור זה מתרבה ומצמיח את התצרוכת.

בזמננו השתילה נעשית, כאמור, בצורה מבוקרת ומכווננת, במשתלות מיוחדות בתבניות קלקר עם תאים קטנים. התבניות מוכנסות למכונת זריעה אוטומטית. המכונה מכניסה לכל תא תערובת אדמה מיוחדת, לאחר מכן בכל תא נכנס מספר הזרעים הנצרך. בשלב האחרון הזרעים מתכסים עם אדמה.

תבניות אלה מועברות למתקן מיוחד עם חום מסויים להנבטה, כמובן עם ריסוסי מים להשקיה, כאשר הזרעים מונבטים התבניות מועברות לחממה להמשך הטיפול, לצמיחתן עד לגודל הראוי לשתילה בשדה.

כאשר נרצה לשתול נחפור גומות קטנות באדמה, ונכניס שתיל לכל גומא, ומכאן ואילך מתחיל תהליך ההשקיה, הדישון, המלחמה במזיקים וכו"ב.

משתלות בשנת השמיטה

כאשר נבדוק את המשתלות בארץ בשנת השמיטה, נראה, שישנם נכרים המגדלים שתילים ללא כל שינוי. ישנם יהודים הסומכים על

היה טמא, ולאחר מכן הוא גידל ענף ארוך שבולט אל מחוץ לעציץ, הרי דינו כגידול שהתחבר לקרקע, ונטהר. והאגלי טל מלאכת הזורע (סעיף ט') ומלאכת הקוצר (סי' ב') למד דין זה גם לשבת, ויש שהשוו את הדינים גם לשביעית.

כאשר השתילים מועברים למגדלים המקילים לגדל בחממה, יש להעביר את התבניות כנ"ל בעגלות סגורות בעטיפת בריזנט או ניילון.

מקור השתילים

ועתה נדון בצדדים ההלכתיים הלכה למעשה.

כאשר השתילים או הזרעים גדלו ונלקטו בשנה הששית או שהם מיובאים מחו"ל, אין לנו שום בעיה להשתמש עמם לאחר השביעית או לאכול ירקות של נכרים בשביעית. השאלה היא, האם מותר לאכול בשביעית ירקות נכרים, שנשתלו מזרעים או שתילים שנעבדה בהם עברה בשנה השביעית? כמו"כ האם יהיה מותר לנו להשתמש באותם זרעים שגדלו באיסור לאחר השביעית? ובכלל האם יש באותם זרעים קדושת שביעית?

מי שעורר לאסור את הדבר הוא שואל ששאל את הגרצ"פ פרנק בנושא, כפי שנדפס בכרם ציון (פי"א גאון צבי אות ו') דייק השואל בלשון הרמב"ם (שביעית פ"ד ה"ד וט"ו) שכתב: פול המצרי שזרעו לזרע בששית, ונגמר פריו קודם ראש השנה של שביעית; בין ירק שלו בין זרע שלו מותר בשביעית. ואם זרע לירק ונכנסה עליו שביעית, בין ירקו בין זרעו אסור כספיחי שביעית, וכן אם זרעו לזרע ולירק אסור. עבר וזרעו בשביעית ויצא לשמינית, אם זרעו לזרע, בין זרעו בין ירקו אסור במוצאי שביעית כשאר הספיחים וכו'. זרעו לזרע ולירק - זרעו אסור משום ספיחים, וירקו מותר. בתחילה הגרצ"פ רצה לדחות את הדברים, ששם מדובר בזרעים הראויים למאכל, ולאחר מכן חזר בו שיש לאסור הזריעה מטעם לאכלה ולא לסחורה, ונשאר בצ"ע.

בחזון איש אנו מוצאים התייחסות לשאלת קדושת שביעית בזרעים. שכן כתב בהלכות מעשרות (סי' א' ס"ק כ"ט): ולענין שביעית אין זרע גרגיר חייב בשביעית, דאמרין סתם זרע גרגיר לזריעה עומד, ע"כ. פעם נוספת (סי' ט' ס"ק ד') כתב: אפשר כיון שאינן עומדים לבהמה אלא לזריעה, אין שביעית ראוי לנהוג בהן. כלומר זרעים אינם עומדים למאכל אדם או בהמה, ולכן אין בהם קדושת שביעית.

יוצא לנו, איפוא, שאם יש זרעים שכן עומדים למאכל אדם או בהמה - יש בהם קדושת שביעית, ואז צריך להזהר שלא לחטא את הזרעים בחומר רעיל, משום שמפסיד פירות שביעית. ואם מצא לרכוש זרעים של שביעית, שעברו חיטוי בחומר רעיל ואינם ראויים למאכל, הרי שאין בהם כבר קדושת שביעית, ובגין טעם של קדושת שביעית יוכלו לזרעם במוצאי שביעית, כמובא במשפטי ארץ (פכ"ד סעיף י"א).

זרעי ירקות מששית לשביעית

בחזו"א (סי' כ"ז ס"ק ב') מוצאים התייחסות נוספת לשאלת ירקות

שנכנסו מששית לשביעית, ונשתהו עד שנעשו בהן זרע גינה שאינן נאכלין, אם הם מותרין לזרען אחר שביעית. ולדעתו מותר לזרען, שהרי שינוי במשנה מעשרות (פ"ה מ"ה), שזרעוני גינה שאינן נאכלין נלקחין מכל אדם בשביעית, והיינו שאין בהן קדושת שביעית, ואין כאן משום משומר, ולא משום מוסר דמי שביעית לעם הארץ, ולא משום איסור סחורה, ולא משום איסור ספיחין וכל שכן בנכנסין מששית לשביעית, שאנו מקילים כדעת הר"ש והרמב"ן, שאין בהן קדושת שביעית, ולא איסור ספיחין וכו'.

והוסיף ע"כ, שלעיל (סי' ט') צדד שזרעוני גינה יהיו אסורים משום ספיחין, וזה שנלקחים מכל אדם הוא משום שאין שום אדם חשוד עליהן, ולפי"ז מה שנקחים מכל אדם הוא שתילים שהן מששית או השדות שאינן אסורין משום ספיחין. ואמנם לא מסתבר שחשוד על השביעית יהיה נזהר כל כך באיסור ספיחין, אלא כיון שלא חוששים שיזרעו בשביל זרעוני גינה, לא אסרו זרעוני גינה משום ספיחין, וקדושת שביעית אין בהן, שאינן עומדים לא לאדם ולא לבהמה אלא לזריעה, ולא נחשב לתשמיש אדם ולא מקרי הנאתו וביעורו שוה, ולכן הם נלקחין מכל אדם, ואין כאן לא משום משומר, ולא משום מוסר דמי שביעית לעם הארץ, ולא משום ספיחין.

לפי דברי החזון איש יהיה מותר לרכוש זרעים לאחר שמיטה או בתוך שמיטה מחקלאי שאינו שומר שביעית. זאת משום שאין חוששים בהם לקדושת שביעית ולא לספיחין, ואין בו משום משומר ולא מוסר דמי שביעית לעם הארץ.

שאלת השתילים:

ועתה תעמוד בפנינו השאלה, אם אמנם הסקנו שמותר לרכוש זרעים - מה הדין לגבי שתילים? האם אותם שתילים אסורים משום שיש בהם קדושת שביעית או משום ספיחין?

בשו"ת מנחת יצחק (ה"ו סי' קכ"ד) מובאת שאלה ע"ד השכ"ח, שיהודים משתילים משתלות עם מיני ירקות כדי שיגדלו קצת, וביניהם גם אותם שאין זרעם כלה כגון בצלים, ועוקרין אותם, ומוכרים מהם לנכרים כדי לשותלן בשדיהם, ומתגדלן שם, ויש לדון אם אין בגידולים משום טבל ובשביעית משום איסור שביעית וקדושתו. ולאחר אריכות דברים בנושא הטבל הסיק: כל הנ"ל אנחנו צריכים לחשש טבל, אבל לחשש שביעית, לכאורה אין אנו צריכין לכל הנ"ל, דאיתא במתני' (דתרומות פ"ט מ"ד), דהזורע ספיחי שביעית אחר שביעית - גידוליהן מותרין, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ד מה' שמיטה ה"ו), וכ"כ שם (בהל' כ"א) דבצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית, ורבו גידוליו על עיקרו; העלו גידוליו את עיקרו והותר הכל, הואיל ושביעית אסורה ע"י קרקע כך נטילתה ע"י קרקע עכ"ל. ובראב"ד כתב דוקא במרוכנים, והכ"מ הביא רא"י להרמב"ם מדברי הש"ס בבלי וירושלמי עיי"ש, והמשמעות דאין חילוק בין זרעו כלה לאין זרעו כלה, ולא רק איסור ספיחין אלא גם קדושת שביעית נתבטל בהגידולין הראשונים, וכמ"ש בחזו"א (שביעית פ"ח סקט"ו), דלא כהפוסקים המחלקים בזה, וכמ"ש בה' שביעית להגר"ב זילבר שליט"א (סי' ג' - מ"א וד' סק"ל), וי"ל דהה"ד בשביעית עצמה בנכרי לשיטת הב"י, ולהמחמירים כהמב"ט, נפ"מ לאיסור ספיחים, אמנם צ"ע ענין בטלתה ע"י קרקע דאיתא (בנדרים נ"ח) וברמב"ם שם, אם שייך בנכרי ג"כ, אבל בצירוף ספיכות דלעיל בודאי שרי כנלע"ד.

ללמוד וללמד

"כשלהן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם"
(שמות כ"א ב')

Renew Your Commitment!
Declare Your Allegiance to Torah by
ש"ס מתיבתא &
משנה ברורה המבוואר

Call (405) 244-4000 Box#791
From a fax machine only to receive an application
and all pertinent information.
Or, send an e-mail to: oiz@gmail.com
טל: 845-354-2618

כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה

ואם אמנם יאמר הקורא שכל האמור הוא רק אם זרע אבל
לכתחילה אסור הדבר, על כך יש לנו להוסיף, שכפי האמור
הזריעה במשתלות נעשית בתוך הבית, ושתילים שנעשו
בתוך בית - אין בהם איסור ספיחין, כמובא בספר השמיטה
(פ"ו הערה 2) בשם הגאון הר"ח ברלין.

זאת ועוד, הרי הזריעה נעשית אל תוך תבנית קלקר,
שפשוט הדבר שדינה כעציץ שאינו נקוב. ואף בעציץ נקוב
דעתו של הגרש"ז אויערבאך שאין בו איסור ספיחין, וז"ל,
כפי שמובא במכתב שנדפס בסוף ספר משפטי ארץ: כיון
שאיסור ספיחין רק מדרבנן, וגם הקילו בשדה בור וניר
וכדומה, מהיכא תיתא נימא דגזרו גם על אינו נקוב שהוא
מדרבנן וגם אמרו עלה בגמ' שבת דלאו היינו רבתייהו, גם
כתבתי בכרם ציון דאין יסוד ברור שדיני שביעית נוהגים
מדרבנן גם בעציץ שאינו נקוב, כמו שחיי במדרבנן
בתרומות ומעשרות גם כתבתי שמהרז"ה (במס' ר"ה טו.)
משמע קצת דלא נוהג כלל שביעית אפילו מדבריהם. ואף
גם לעניין נקוב, אם אמת הדבר מה שכתבנו דזריעה היא שם
רק מדרבנן, ייתכן שדומה למקומות שהחזיקו עולי מצרים
ולא החזיקו עולי בבל, דלא גזרו שם על הספיחין, וייתכן
דהוא מפני ששם זה רק מדרבנן.

גם אפשר דהואיל ועציץ זוטר שיעורי, וקשה מאד לעוברי
עבירה לשקר בזה, ולומר שעלו מאליהם, ולכן ייתכן שגם
בזה לא גזרו רבנן על הספיחין. עכ"פ נראה, דבכגון דא על
האוסר להביא ראיה ולא על המתיר.

והאמת היא שבמנחת שלמה (סי' מ"א ס"ק ד') הביא דעתם
של הנחפה בכסף (ח"א יו"ד סי' ה') ושדה הארץ (ח"ג יו"ד סי'
כ"ח) שזריעה אסורה בעציץ שאינו נקוב, מפני שגזרו אינו
נקוב - אטו נקוב, כמו שגזרו במעשרות וכלאים. וכאמור
לדעתו, דין אינו נקוב לא הוזכר בגמ' לענין שביעית, ולכן אין
לדמות שביעית למעשרות.

וכן מביא במשפטי ארץ (פ"ט הערה 23), ששתילים שנשתלו
או הורכבו בשמיטה בעציץ שאינו נקוב מסתבר שלא אסור
לקנותם במוצאי שמיטה. וכן הורו הגר"ש אלישיב והגר"נ
קרליץ שליט"א, אך כמובן שאסור להזמין שתילים מראש
אם יש חשש שישתלו בשמיטה, וכן יש לשקול אם אין בזה
מסייע ידי עוברי עבירה.

יש אמנם להעיר על כך את דברי הרמב"ם (פ"ח הלכה י"ד): מי
שהוא חשוד לעשות סחורה בפירות שביעית או לשמור
פירותיו ולמכור מהן, אין לוקחין ממנו דבר שיש עליו זיקת
שביעית כלל וכו'.

והלכה למעשה: מעיקר הדין מותר לקנות שתילים במוצאי
שביעית אם הם נעשו בעציץ, אף שנעשו בתוך השמיטה.
ויש מקום להחמיר משום מסייע ידי עוברי עבירה.

לרישום ועדכון שיעורי תורה
ניתן לשלוח פקס ל: 03-543-5757

תלמוד בבלי המפואר עוז והדר מהדורת פריעדמאן

הש"ס
של
עולם
הישיבות

פורמט בינוני

פורמט בינוני מורחב

בתוספת ספר הערוך לרבנו נתן, כל ספרי רבותינו בעלי התוספות
עם הגהות והוספות מגדולי ישראל, עין משפט השלם.

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות